

Szigethy Ildikó

Az ölbeli játékok szerepe

Tisztelt Szerkesztők, kedves Olvasók!

Egyetértek Antaliné Miss Lillával, aki az *Anyanyelv-pedagógia* 2009/4-es számában arról írt levelében, hogy manapság egyre több gyermek iskolai életét nehezíti meg a diszlexia és a diszgráfia. Tapasztalataim szerint az óvodát sem kerülik el ezek a nemkívánatos változások. Megszaporodtak a beszédhibás gyermekek. Míg egy évtizeddel ezelőtt minden csoportban egy-két óvodás akadt, aki logopédus segítségét igényelte, addig ma csupán ketten-hárman vannak olyanok, akik nem igényelnek segítséget.

Nagyon gyakori, hogy az óvodába kerülő háromévesek megkésett beszédfejlődésűek, és a másfél évesek szintjén kommunikálnak. Sokan közülük csak mutogatnak. Ők egyébként a mozgásfejlődésben is lemaradtak. Többször elgondolkodtam már azon, hogy miért vált mindennapos jelenséggé ez a fajta lemaradás. Úgy vélem, a helyzet kialakulásában komoly szerepe lehet annak, hogy a mai gyermekek rengeteget utaznak. Bekötik őket az autó hátsó ülésére, miközben a szülők elől ülnek, és beszélgetnek. A kicsik nem látják az arcukat, a gesztusaikat, így a gyermekek *félfigyelők*ké válnak. A problémát bonyolítja, hogy a felnőttek az esetek többségében nem élőszóban mesélnek nekik, ezért a picurik már totyogós korukban profin kezelik a tévét és a DVD-lejátszót.

Több mint húszéves óvónői pályafutásom utóbbi évtizedét annak szenteltem, hogy a magyar néphagyományok felfedeztetésével, megélésével mást is mutassak a rám bízott kicsinyeknek, mint amivel általában otthon találkoznak. Meggyőződésem, hogy ezen az úton járva látványos eredményeket érhetünk el. A beszéd a legfinomabb tanult mozgás. Régen a családokban a nagyszülők, a szülők és a nagyobb testvérek is ismerték az *ölbeli* játékokat. Az *álltatók*, a *jártatók*, a *tapsoltatók* és az ezekhez kapcsolódó ringató mozgássorok, a szájról olvasható és könnyen utánozható egyszerű mondókák nagyban hozzájárultak a beszédfejlődéshez, az anyanyelvi beszédritmus elsajátításához. Manapság számtalan mozgásfejlődési defektussal találkozhatunk, és ha kimarad valamelyik fázis – a hasra fordulás, a kéznézegetés, a kúszás, a mászás –, akkor már orvosilag is megállapítható a lemaradás. Ezért kezdődik minden óvodás felvétele anamnézissel, amely alapján egyénileg határozzuk meg a fejlesztésüket. Számtalan nehézséget okoznak az étkezési szokások. A sok allergén anyag is befolyásolhatja, lassíthatja a fejlődést. Amennyiben csak az éretlenség okozza a megkésett beszédfejlődést, a szeretetteljes légkörben hamar behozható a hátrány. A családokat különböző életkorú emberek alkotják, ezért is vagyok híve a vegyes életkorú csoportképzésnek. Minden csoportban akad egy-egy gondoskodó báty vagy anyukatípusú gyermek, aki igazi lökést ad a haladáshoz, hiszen a nagyobbaktól mindent eltanulnak a kicsik. Általában később, négyévesen válnak éretté az óvodára, amikor már értik, hogy az óvó néni nem helyettesíti az édesanyját, hanem neki valami más a szerepe. Ha a problémás kisgyermeknek egy év alatt sem sikerül utolérnie a többiekét, akkor szakemberhez fordulunk. Egyébként minden öt éves gyermeket felmérünk, és ha szükséges, már az adott év októberétől rendszeresen foglalkozik velük logopédus.

A gyermekek szókincsének fejlettsége nem függ össze az anyagi feltételekkel, környezetükkel. Ebben is döntő tényező az otthoni minta. Értékrendtől függ, ki mennyit mesél nekik, járnak-e könyvtárba, ismerik-e egyáltalán a könyvet, a meseolvasást. Az én életem Bükkzsércről, egy Eger környéki, kis zsákfaluból indult, ahonnan erős, palócos tájszólást hoztam magammal. Fiatalon mindent megtettem azért, hogy megszabaduljak tőle, később megtapasztaltam, hogy jobban odafigyelnek a szavamra, ha kihasználom ezt az adottságomat. Kezdetben rosszul fogtam hozzá. Tudatában voltam, hogy a népmesék másfajta nyelvi fordulatokat használnak, mint

amelyek a mai élőbeszédben vagy a rajzfilmek szabványos világában fordulnak elő. A magyar népmesékben a tájszók mellett számtalan szólást, közmondást is felfedezhetünk. Korábban, ha a felolvasásban odaértem, rögtön elmagyaráztam a kérdéses tájszónak vagy kifejezésnek a jelentését. Ezzel azonban megtörtem a mese ívét, megszakítottam a gyermekek képzeletében kialakuló képsort. A népmesék gyakori témája a halál, a boszorkány, a próbatétel, de más ezeket elképzelni, és más megérteni. Ha magyarázatokkal akasztom meg a mese menetét, óvodásaim nem tudnak igazán elmerülni benne. Ezért ma már megtanulom a szöveget, és mesélés közben tartom kicsiny hallgatóimmal a szemkontaktust, lefényképezem magamban az arcocskákra kiülő hatást, és csak a végén térek vissza a magyarázatokra, utólag beszélem meg egyénileg is a kicsikkel az egyes részleteket, feloldva bennük az esetleges rossz érzéseket. Nem ragaszkodom csupán a magyar népmesékhez, szívesen mondom más népek meséit is.

A néphagyomány éltetésének programjával – társaimmal együtt – ma már szép eredményeket tudunk felmutatni. Közülük az a legfontosabb, hogy az iskolába kerülve a mi kis neveltjeink az átlagnál beszédesebbek, talpraesettebbek. Legtöbben szívesen szerepelnek, sokan rendszeresen visszajárnak feleleveníteni az óvodás dalokat, ha például a népdalversenyeken indulnak.

A néphagyományőrző óvodai program az eltelt két évtizedben országos programmá nőtte ki magát. Mi magunk mesteróvodai minőségben 2008 óta tartunk akkreditált továbbképzéseket, valamint gyakorlati bemutatókat. Foglalkozásaink színtere és segítője a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum. Óvodásaink számára a néphagyományok megélése nemcsak a múlt élményszerű megismerését, hanem iskolai életük és jövőbeli szerepeik elősegítését is jelenti. Ahogy tömören mondani szoktuk: a néphagyomány éltetése nem a múltba, hanem a jövőbe vezet. Módszerünk lényege az, hogy együtt játszunk a gyermekekkel, mint hajdan a nagyszülők, a rokonok vagy a szomszédok tették. Gyakran közösen énekelünk, közben sokszor a nagyok ringatják a kisebbeket. Ennek hatását bárki kipróbálhatja. Csupán annyit kell tenniük, hogy ölükbe veszik gyermeküket vagy unokájukat, ő pedig a babáját, és mondják együtt:

*Aranykertben aranyfa,
aranybölcső alatta.
Aranybaba szundikál,
aranyszúnyog muzsikál.
Cini, cini muzsika,
Édesanya csillaga.*

Meg fogják érteni, de még inkább érezni: az ölelés mindennél fontosabb.

Üdvözlettel:

Szentendre, 2010. július 5.

Szigethy Ildikó
óvodapedagógus

Szigethy, Ildikó: The role of lap games

Az írás szerzőjéről

Szigethy Ildikó

Szentendre Város Óvodai Intézménye Bimbó Úti Tagóvodája, Szentendre, Magyarország

szentendreimbibo[kukac]gmail.com